

А. П. Гриценко

Роль образовательных библиотек во время формирования у старшеклассников умений использовать современные информационные ресурсы

Проанализировано использование современных информационных ресурсов образовательных библиотек Украины старшеклассниками. Автор рассматривает вопросы формирования умений использовать информационные ресурсы и готовность образовательных библиотек к работе в сети Интернет.

Ключевые слова: информационные ресурсы, информация, формирование умений, образовательные библиотеки, традиционные информационные ресурсы, новые (электронные) ресурсы, образовательные электронные ресурсы.

А. Р. Hrytsenko

A role of educational libraries during the forming in the senior pupils abilities to use modern informative resources

Using of modern informative resources of educational libraries by Ukrainian senior pupils is analyzed. The author examines the question of forming of abilities to use informative resources and readiness of educational libraries to work in a world network the Internet.

Key words: informative resources, information, forming of abilities, educational libraries, traditional informative resources, modern (electronic) resources, educational electronic resources.

Надійшла до редколегії 07.11.2013 р.

УДК 027.7:[378.6:37](477.43-25)ХГПА:[37.016:002]

Л. В. Дитинник,

директор бібліотеки Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

ПІДВИЩЕННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНИМИ ЗАСОБАМИ

У статті розглянуто діяльність бібліотеки Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, спрямовану на підвищення компетентності студентів.

Ключові слова: *бібліотека Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, підвищення компетентності, інформаційна культура, бібліотечно-інформаційні засоби.*

Актуальність дослідження. Основними особливостями розвитку сучасної вищої освіти в Україні є її інтеграція в єдиний європейський простір, запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу та орієнтація на безперервність освіти. На сучасному етапі навчально-виховний процес вищої школи орієнтований на оволодіння студентами методами самостійної й науково-дослідницької роботи, а також на перехід від освіти до самоосвіти. А це, у свою чергу, зумовлює необхідність засвоєння майбутніми спеціалістами новітніх знань у галузі науки й техніки, ознайомлення із сучасними інформаційними технологіями, а також максимального розвитку активності та самостійності студентів. Доцільно відзначити ще одну особливість, що має незаперечний вплив на систему вищої освіти – це глобальна інформатизація суспільства. Швидкі темпи розвитку й застосування інформаційних та телекомунікаційних технологій суттєво впливають і

на процес інформатизації освіти. Величезні обсяги інформації, науково-технічні досягнення, що стрімко зростають, бурхливий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, з одного боку, та поки що обмежені можливості поширення нової інформації й фізична неможливість опанування студентами необхідного обсягу знань, з іншого, створюють суперечність, котра потребує застосування нових підходів у підготовці майбутніх спеціалістів. Видатний швейцарський педагог-класик Йоган-Генріх Песталоцці писав: «Мої учні пізнаватимуть нове не від мене; вони будуть відкривати це нове самостійно. Мое ж головне завдання – допомогти їм розкритися та розвинути їхні власні ідеї» [3]. Ця думка є актуальною й сьогодні. Адже ні для кого не секрет, що саме самостійно здобуті знання несуть у собі значно більшу цінність. Самостійна робота формує вміння та навички самостійної пізнавальної діяльності, вона одночасно сприяє розвитку й інших структурних компонентів особистості. Крім того, працюючи самотужки, студенти вчаться вирішувати завдання, виконувати вправи, проводити дослідження. Самостійність пізнання цінна ще й тим, що без неї неможливе формування поглядів, переконань, наукової позиції майбутніх фахівців. Підготовка студентів до швидкого сприйняття й опрацювання великих обсягів інформації, озброєння їх сучасними засобами та технологіями роботи з нею, формування в них інформаційної культури – завдання не лише педагогічних колективів ВНЗ. Велика відповідальність за це лягає й на бібліотеки. Сьогодні, крім викладачів, ключовими постатями в організації інформаційної освіти та розвитку інформаційних умінь студентів стають працівники книгозбірні.

Мета статті – розглянути діяльність бібліотеки Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії та її вплив на підвищення компетентності майбутніх педагогів.

Аналіз наукових досліджень. Особливої актуальності для сучасної науки й практики набувають наукові пошуки, присвячені дослідженню теоретико-методологічних, практичних і методичних засад творення й впровадження інформаційних технологій навчання в навчальних закладах різного типу. Аналіз наукових праць за окресленою проблемою засвідчує, що можливості, напрями, наслідки, перспективи використання бібліотечно-інформаційних засобів розглядали у своїх працях Л. Демчина, Р. Гладишевський, Л. Ковальчук, Ю. Луцишин, О. Сеньковський. Ознайомившись із науковими дослідженнями вчених, констатуємо, що цінність сьогоднішніх експериментальних спроб у формуванні готовності майбутніх педагогів до застосування інформаційних технологій у вищій школі полягає не тільки в урізноманітненні форм, методів і засобів навчання, що суттєво впливає на рівень підготовки педагогічних кадрів, а й у тому, щоб переконати студентів у необхідності пошуку шляхів для широкого впровадження електронних засобів у навчальний процес.

Основна частина. Однією з головних функцій бібліотеки є освітня, а отже, саме книгозбірня покликана створити необхідні умови для підвищення рівня інформаційної культури молоді, котра навчається. Такі ж завдання стоять і перед

бібліотекою Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії. Саме тому, що сьогодні так важливо не стільки володіти певним обсягом інформації, скільки вміти самостійно набувати нові знання, використовуючи всю різноманітність інформаційних ресурсів, зокрема друковане слово, аудіо- та відеоматеріали, електронні мережі й т. д., нами було розроблено спеціальний курс занять із «Основ інформаційної культури», мета якого – надати студенту необхідні знання та сформувані в нього вміння й навички інформаційного самозабезпечення його навчальної та науково-дослідницької діяльності.

Таким чином, цей курс забезпечує опанування майбутніми фахівцями основ інформаційної культури, яка виявляється в:

- оволодінні аналітичними методами пошуку й аналізу інформаційних даних;
- здатності здобувати інформацію з різних джерел (від періодичних друкованих джерел до електронних комунікацій);
- умінні подавати інформацію в зрозумілому вигляді та ефективно її використовувати;
- навичці застосовувати інформаційно-комунікаційні технології й технічні пристрої і т. д.

А оскільки наші студенти готуються стати вчителями, то знадобляться їм і наступні вміння, якими вони оволодіють під час вивчення курсу, а саме:

- робота з друкованими джерелами та бібліографування, здобуття інформації з інших джерел, виокремлення в ній основного й перероблення її відповідно до цілей і завдань навчально-виховного процесу;
- здатність працювати з довідково-бібліографічним апаратом бібліотеки;
- робота з критичною літературою: знаходження її в каталозі, картотеці, бібліотечному фонді, використання прикнижкової та пристаттевої бібліографії; працювати з періодикою, науково-популярною літературою; складати список використаної літератури з анотаціями;
- доступно викладати навчальний матеріал із урахуванням специфіки предмета, рівня підготовленості учнів, їхнього життєвого досвіду й віку;
- логічно правильно будувати процес передачі навчальної інформації, використовуючи різні методи та їх поєднання: розповідь, пояснення, бесіду, проблемний, індуктивний, дедуктивний виклад матеріалу й інші;
- зрозуміло, лаконічно та виразно формулювати питання;
- ефективно використовувати ТЗН (технічні засоби навчання), ЕОТ (електронно-обчислювальну техніку), засоби наочності (графіки, діаграми, схеми тощо).

Звичайно, що для підвищення інформаційної компетентності студентів, а отже, для ефективної організації їхньої самостійної роботи в стінах книгозбірні академії, потрібні нові ідеї та проекти, що будуть утілюватися в життя завдяки застосуванню традиційних й інноваційних методів і форм діяльності.

Автоматизація бібліотечних процесів відкрила ще ширші можливості для реалізації цих завдань. Поряд із виконанням традиційної роботи: ретроконверсуванням джерел інформації, штрихкодуванням літератури, опрацюванням нових надходжень, аналітичним обробленням періодичних видань та розробленням комунікаційних навігаторів – каталогів і путівників, бібліографи бібліотеки виконують ще одну надзвичайно важливу функцію – довідково-бібліографічне обслуговування, яке є дуже вагомою, а разом з тим і найбільш складною та перспективною сферою діяльності, яка спрямована на забезпечення індивідуальних інформаційних запитів користувачів книгозбірні, котрі поділяються на дві категорії: «викладач» і «студент».

Залежно від категорії читачів, враховуючи різний рівень наукової підготовки та проблематику запитів, здійснюється диференційоване інформаційно-бібліографічне обслуговування, котре забезпечує надання інформаційних довідок як у традиційному, так і в автоматизованому режимі. Особлива увага приділяється індивідуальним методичним консультаціям біля довідково-пошукового апарату для читацької категорії «студенти» з метою прищеплення їм елементарних навичок самостійного пошуку необхідних матеріалів. Найчастіше запити студентів пов'язані з написанням курсових і дипломних робіт, рефератів тощо. Запити ж викладачів викликані потребою розроблення лекційних спецкурсів, пошуку педагогічних новинок та нових даних у різних галузях науки.

Під час безпосереднього інформаційного контакту з бібліотечним спеціалістом читачі ознайомлюються з принципами побудови каталогів, правилами користування ними, з новими рубриками й розділами, що розширює їхні можливості пошуку необхідної інформації. Саме тому велика увага в бібліотеці приділяється вдосконаленню довідково-пошукового апарату, систематичному поповненню його новою актуальною літературою та очищенню від застарілих джерел.

В останні роки книгозбірня активно комплектується новою літературою, що відповідає профілю Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії. Для ознайомлення з нею читачів категорії «студенти» у приміщенні бібліотеки постійно діє виставка «Нові надходження». Представлення нових надходжень викладацькому складу та адміністрації закладу відбувається під час проведення «Днів інформації». На засіданнях кафедр організуються невеличкі презентації вже придбаної літератури чи тієї, яку пропонують придбати. Таким чином ми вирішуємо питання формування фонду книгозбірні доцільною літературою.

Бібліотека є постійним місцем проведення різноманітних загально-академічних і факультетських заходів:

– наукових конференцій (наукова конференція «Восьмі педагогічні читання пам'яті М. М. Дарманського», «Базова програма розвитку дитини дошкільного віку “Я у світі”: сьогодення і перспективи»; міжвузівська студентська конференція факультету дошкільного виховання «Впровадження ідей В. О. Сухомлинського в дошкільну освіту» (було представлено книжково-ілюстративну виставку «Творча

спадщина В. О. Сухомлинського у діалозі з актуальними проблемами сучасної освіти»);

– семінарів (науково-методичний семінар «Проблеми художньо-естетичної освіти»);

– зустрічей із відомими людьми (читацька конференція за навчально-методичним посібником І. М. Шоробури та В. Є. Береки «Талант помножений на працю»).

Традиційними стали також зустрічі студентів із педагогами нашої академії (їм присвячено цикл заходів «Взріці педагогічної ниви»).

Проведення різноманітних подій супроводжується організацією книжкових виставок, бібліографічних оглядів літератури, випуском відповідної бібліотечної продукції.

Функціонують такі види інформування користувачів, як:

– постійно активна виставка нових праць науковців ХГПА «Наукові досягнення викладачів академії»;

– оперативні книжкові виставки згідно з календарем знаменних дат («Материнська пісня» (до 110-річчя від дня народження Н. Л. Забіли), «Творець педагогічних напрямів» (до 190-річчя від дня народження К. Д. Ушинського);

– бібліографічні покажчики серії «Бібліографія вчених ХГПА»: «М. М. Дарманський – реформатор вищої освіти на Поділлі», «Берека Віктор Євгенович», «Інна Михайлівна Шоробура»;

– листівки-презентації нових видань «Подвижник українських старожитностей» – перший і останній крок Олексія Глушка на шляху до науки;

– інформаційно-бібліографічний бюлетень «Наукові праці та творчі роботи викладачів Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії» (щорічно);

– інформаційний бюлетень «Перелік періодичних видань, які передплачує бібліотека Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії»;

– календар знаменних і пам'ятних дат академії;

– «Бібліотечні тижні», що проводяться бібліотекарями й волонтерськими групами студентів ХГПА;

– «Тижні факультетів», котрі проводяться спільними зусиллями деканів факультетів, викладачів, студентів і працівників книгозбірні академії та мають на меті здійснення бібліографічних оглядів навчально-методичної літератури й ознайомлення з новими надходженнями до бібліотеки ХГПА.

Відкритий доступ до інформаційно-довідкового фонду, каталогів дає можливість студентам і викладачам самостійно знаходити інформацію, яка їх цікавить, обробляти її та правильно фіксувати джерела в списках використаної літератури.

Застосування інноваційних технологій у бібліотечному сервісі видозмінило та вдосконалило традиційні форми й методи обслуговування.

Сьогодні до послуг читачів:

– електронний каталог бібліотечних документів;

- медіатека;
- користування мережею Інтернет;
- копіювання документів;
- веб-сторінка на сайті академії тощо.

Книгозбірня працює за допомогою програми «УДФ-Бібліотека», яка призначена для автоматизації її основних виробничих циклів: комплектування фонду, оброблення документів, організації доступу до електронних матеріалів, ведення інформації про читачів та їх обслуговування. З метою навчання користувачів пошуку й відбору документів в електронному каталозі видано «Керівництво користувача АІБС «УДФ-Бібліотека».

Основне завдання бібліотеки – це забезпечення навчального, наукового процесу академії. А найважливішим його етапом є отримання адміністрацією та кафедрами об'єктивної й повної інформації щодо книгозабезпечення навчальних дисциплін, формування необхідної облікової документації. За таких умов виникла актуальна потреба ведення бази даних книгозабезпечення. Так, в ЕК (електронному каталозі) введено електронну форму картотеки «Книгозабезпеченість навчальних дисциплін» (факультет – кафедра – навчальна дисципліна), де кожний навчальний посібник підпорядковується окремим спеціальностям, дисциплінам, кафедрам, для яких він призначений. Ознайомившись із досвідом галузевих бібліотек щодо роботи з електронними ресурсами, ми запозичили таку практику, як введення адміністративно-територіального поділу й хронології в ЕК.

Потужна інформатизація суспільства, що зумовила зміни в бібліотечному середовищі, спонукала, власне, і колектив книгозбірні академії до ознайомлення з новими методами оброблення та систематизації джерел інформації, а також новітніми методами й формами обслуговування читачів. Саме тому було започатковано уроки підвищення компетентності бібліотечних працівників, які систематично проводяться та сприяють покращенню роботи колективу бібліотеки з читачами й фондом. Адже надійність процесу обслуговування в книгозбірні залежить не від кількості послуг, що надаються, а від того, наскільки повно та якісно вони задовольняють інформаційні потреби.

Висновки. Підсумовуючи викладене вище, зазначимо, що прагнення вітчизняних закладів вищої освіти долучитися до Болонського процесу, стрімкий розвиток інформаційних технологій актуалізують проблеми, пов'язані з організацією підготовки майбутніх спеціалістів у галузі освіти. Усе це, безперечно, впливає на роботу бібліотек вишів. Сьогодні діяльність книгозбірні спрямована на підвищення інформаційної освіти студентства. Адже наскільки її інформаційний простір відповідає запитам користувачів, настільки успішно стає навчальна й науково-дослідницька робота закладу. Саме від чіткої структури інформаційного простору бібліотеки залежить створення необхідного для неї набору інструментів, використання яких дасть змогу забезпечити кожному студенту та науковцю ВНЗ

оперативний доступ до матеріалів і документів бібліотечного фонду, а бібліотекарям реалізувати нові форми роботи з користувачами.

Список використаних джерел

1. Демчина Л. І. Вища бібліотечно-інформаційна освіта в сучасній Україні. Формування документологічної складової : автореф. дис. ... канд. наук з соц. комун. : спец. 27.00.03 «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство» / Л. І. Демчина. – Х., 2008. – 26 с.
2. Ліненко А. Ф. Теорія і практика формування готовності студентів педагогічних вузів до професійної діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Теорія і методика професійної освіти» / А. Ф. Ліненко. – К., 1996. – 24 с.
3. Песталоцци И. Г. Избранные педагогические произведения : в 3 т. – Т. 3. / И. Г. Песталоцци. – М. : Просвещение, 1965. – 636 с.
4. Рубан А. Науково-методичне забезпечення формування інформаційної культури / А. Рубан // Вісн. Книжк. палати. – 2006. – № 7. – С. 19–26.

Л. В. Дытынник

Повышение компетентности будущих педагогов библиотечно-информационными средствами

В статье рассматривается деятельность библиотеки Хмельницкой гуманитарно-педагогической академии, направленная на повышение компетентности студентов.

Ключевые слова: библиотека Хмельницкой гуманитарно-педагогической академии, повышение компетентности, информационная культура, библиотечно-информационные средства.

L. V. Dytnnyk

Increasing the Level of Future Teachers' Competence with the Help of Library and Information Means

The article is concerned with the activities of the library at Khmelnytsky Humanities Pedagogical Academy, which are aimed at increasing the level of students' competence.

Key words: Khmelnytsky Humanities Pedagogical Academy library, competence increasing, information culture, library and information means.

Надійшла до редколегії 28.11.2013 р.